

ร่าง

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ว่าด้วยการกำหนดโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
ภายในอุทยานแห่งชาติ (ชื่ออุทยานแห่งชาติ)
ในท้องที่ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
พ.ศ. ....

โดยที่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกประกาศกระทรวงเพื่อจัดทำ
โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติตามที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเสนอโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติเพื่อแก้ไขปัญหาการดำรงชีพ
ตามวิถีชุมชนหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมที่อยู่โดยรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ
อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยความเห็นชอบ
ของคณะรัฐมนตรี จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าด้วย
การกำหนดโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนภายในอุทยานแห่งชาติ (ชื่ออุทยาน
แห่งชาติ) ในท้องที่ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... พ.ศ. ....”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้” หมายความว่า ทรัพยากรธรรมชาติ
ที่สามารถเกิดขึ้นใหม่ทดแทนได้ภายในระยะเวลาหนึ่งปี

“ปกติธุระ” หมายความว่า การเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
ที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ เพื่อการดำรงชีพโดยใช้เครื่องมือ วัสดุ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ตามวิธีปกติทั่วไป
ตามวิถีชุมชนหรือวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติ สัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ
และระบบนิเวศ

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่
มอบหมาย

ข้อ ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรักษาการตามประกาศนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประกาศนี้

หมวด ๑

เขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ข้อ ๕ พื้นที่ในอุทยานแห่งชาติที่จะนำมาจัดทำโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นพื้นที่ที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้สำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ ประเภท ชนิด และจำนวนของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในอุทยานแห่งชาติที่ได้ประกาศกำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาก่อนวันที่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ

(๒) เป็นพื้นที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลที่มีศักยภาพเหมาะสมและเพียงพอในการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ และเป็นกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาการดำรงชีพตามวิถีชุมชนหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมที่อยู่โดยรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติดังกล่าว

(๓) ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๖ ให้บริเวณที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติ (ชื่ออุทยานแห่งชาติ) ในท้องที่ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงนี้ เป็นโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ข้อ ๗ การดำเนินโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตามประกาศนี้ ให้มีระยะเวลาดำเนินการยี่สิบปีนับแต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ และต้องจัดให้มีการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินโครงการทุกห้าปี

หมวด ๒

คุณสมบัติของผู้ขออนุญาตและการอนุญาต

ข้อ ๘ บุคคลซึ่งจะขออนุญาต เก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต้องอยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติหรือในพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติ

การยื่นคำขออนุญาตให้ยื่นคำขอต่อผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่ที่จัดทำโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตามแบบที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานตามที่กำหนดไว้ในแบบคำขอ

ข้อ ๙ เมื่อได้รับคำขอและเอกสารและหลักฐานตามข้อ ๘ วรคสอง แล้ว ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำขออนุญาต รวมทั้งเอกสารและหลักฐานว่าถูกต้องและครบถ้วนหรือไม่ หากไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขเพิ่มเติมคำขออนุญาตหรือจัดส่งเอกสารหรือหลักฐานให้ถูกต้องและครบถ้วนภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่กำหนด

ในกรณีที่ผู้ขออนุญาตไม่แก้ไขเพิ่มเติมคำขอหรือไม่จัดส่งเอกสารหรือหลักฐานให้ถูกต้องและครบถ้วนภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่กำหนด ให้ถือว่าผู้ขออนุญาตไม่ประสงค์จะให้ดำเนินการต่อไป และให้เจ้าหน้าที่จำหน่ายเรื่องออกจากสารบบ

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่คำขออนุญาต รวมทั้งเอกสารและหลักฐานถูกต้องและครบถ้วน และผู้ขออนุญาตมีคุณสมบัติตามข้อ ๘ ให้ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่พิจารณาคำขออนุญาตให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขออนุญาตและเอกสารและหลักฐานที่ถูกต้องและครบถ้วน ในกรณีที่จำเป็นเจ้าหน้าที่จะไปตรวจสอบพื้นที่ที่เก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ด้วยก็ได้

ในกรณีที่ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่มีคำสั่งอนุญาต ให้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ขออนุญาตทราบ

ในกรณีที่ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่มีคำสั่งไม่อนุญาต ให้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ขออนุญาตทราบพร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิอุทธรณ์ ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มิคำสั่งไม่อนุญาต

การพิจารณาอนุญาตตามวรรคสอง ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นที่อยู่อาศัยหรือเป็นอาหารของสัตว์ป่า และช่วงวางไข่ของสัตว์ป่าประกอบด้วย

ข้อ ๑๑ การยื่นคำขออนุญาตให้ดำเนินการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ในระหว่างที่ยังไม่สามารถดำเนินการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ให้ยื่นคำขออนุญาต ณ สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่ที่จัดทำโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน หรือสถานที่หรือวิธีการอื่นตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยคำนึงถึงการอำนวยความสะดวกและการลดภาระแก่ผู้ยื่นคำขอ

ข้อ ๑๒ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ ป่าไม้ คุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ บุคคลที่ได้รับอนุญาตให้เก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) เก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต ตามประเภท ชนิด และจำนวนที่ได้รับอนุญาต และเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระ

(๒) เก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ด้วยตนเอง และจะให้บุคคลอื่นที่มีชื่อบุคคลในครอบครัวเก็บหาหรือใช้ประโยชน์แทนมิได้

(๓) คุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ดำเนินโครงการ และโดยรอบโครงการ รวมทั้งร่วมฟื้นฟูสภาพพื้นที่ให้คงความสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

(๔) ไม่บุกรุก แผ้วถาง หรือขยายพื้นที่เก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้เพิ่มเติมจากที่ได้รับอนุญาต

(๕) ไม่เคลื่อนย้ายหรือทำลายหลักเขตหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตโครงการ ในกรณีที่พบว่าหลักเขตหรือเครื่องหมายชำรุดหรือสูญหายให้แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ทันที

(๖) ดำเนินการตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลโครงการตามระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาล ในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

หมวด ๓

ประเภท ชนิด และจำนวนทรัพยากรธรรมชาติที่อนุญาตให้เก็บหาหรือใช้ประโยชน์

ข้อ ๑๓ ในแต่ละปีให้สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์กำหนดพื้นที่ในโครงการและจัดทำบัญชีกำหนดประเภท ชนิด และจำนวนของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ซึ่งอนุญาตให้เก็บหาหรือใช้ประโยชน์ได้ในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เสนอต่ออธิบดีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และให้อธิบดีประกาศกำหนดพื้นที่ในโครงการ ระยะเวลา และประเภท ชนิด

และจำนวนของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ที่อนุญาตให้เก็บหาหรือใช้ประโยชน์
ในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๔

มาตรการในการกำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตาม ควบคุมผลกระทบ
และการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อ ๑๔ ให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติมีอำนาจกำกับดูแล ตรวจสอบ และติดตามการเก็บหา
หรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์
และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาต
และมีอำนาจสั่งให้ผู้ได้รับอนุญาตเก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้
ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาต

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติพบว่า ผู้ได้รับอนุญาตเก็บหาหรือใช้ประโยชน์
จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ได้รับ
อนุญาต ให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติรายงานต่อผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่เพื่อพิจารณา

ในกรณีผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์แห่งท้องที่เห็นว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามี
การกระทำตามวรรคหนึ่งจริงให้มีคำสั่งให้เพิกถอนการอนุญาต ให้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกเพิกถอนการอนุญาต
ทราบพร้อมทั้งเหตุผลและสิทธิอุทธรณ์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มิคำสั่งเพิกถอนการอนุญาต

ข้อ ๑๖ เพื่อประโยชน์ในการดูแลและฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติในโครงการ
อนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาของอุทยานแห่งชาติกำหนด
แนวทางและจัดทำแผนการดูแลและฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติในโครงการอนุรักษ์และการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และกำกับดูแลการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไป
ตามแผนนั้น

ให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติจัดทำรายงานผลการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติ
ตามวรรคหนึ่งให้อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชทราบทุกสามเดือน และทบทวนแผนการดูแล
และฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติในโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

แผนการดูแลและฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติในโครงการอนุรักษ์และการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตามวรรคหนึ่งจะต้องสอดคล้องกับนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ
และแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแห่งนั้น และคำนึงถึงความเหมาะสมและความเพียงพอ

ของจำนวนหรือปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ และความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาการดำรงชีพตามวิถีชุมชนหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมที่อยู่โดยรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติ

หมวด ๕

การประเมินผลการดำเนินโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ข้อ ๑๗ ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาของอุทยานแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบและติดตามการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งประเมินผลการดำเนินโครงการและรายงานให้อธิบดีทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ในกรณีที่คณะกรรมการที่ปรึกษาของอุทยานแห่งชาติรายงานว่าทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลไม่เหมาะสมหรือไม่เพียงพอในการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้อีกต่อไป หรือการเก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาตอันอาจส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติให้อธิบดีตรวจสอบและพิจารณาทบทวนการดำเนินโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และรายงานต่อรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา

ในกรณีที่รัฐมนตรีพิจารณาผลการประเมินของคณะกรรมการที่ปรึกษาของอุทยานแห่งชาติ และรายงานการทบทวนโครงการของอธิบดีแล้วเห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลไม่เหมาะสมหรือไม่เพียงพอในการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้อีกต่อไป หรือการเก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาตอันอาจส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติอย่างร้ายแรง จนไม่อาจดำเนินการตามโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไปได้ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้เพิกถอนโครงการหรือพักการดำเนินโครงการชั่วคราว และสั่งการให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชนำพื้นที่นั้นมาฟื้นฟูสภาพหรือดำเนินการอนุรักษ์ให้คงความสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่อไป

หมวด ๖

แนวทางลดการพึ่งพิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการอนุรักษ์
และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ข้อ ๑๘ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ร่วมกับตัวแทนชุมชนที่มีการเก็บหา
หรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการอนุรักษ์
และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในการศึกษาและกำหนดแนวทางหรือจัดทำโครงการเพื่อลด
การพึ่งพิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
และพิจารณาทบทวนแนวทางหรือโครงการดังกล่าวอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ข้อ ๑๙ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช รายงานผลการดำเนินการ
ตามแนวทางหรือโครงการเพื่อลดการพึ่งพิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการอนุรักษ์
และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และผลการพิจารณาทบทวนแนวทางหรือการดำเนินโครงการ
ตามข้อ ๑๘ ให้รัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ข้อ ๒๐ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรใดประสงค์จะให้มีการปรับปรุง พัฒนา
และส่งเสริมอาชีพหรือคุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชนที่เก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ
ที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนเพื่อลด
การพึ่งพิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในโครงการดังกล่าว ให้ดำเนินการได้หากมีความเหมาะสมสอดคล้องกับ
สภาพพื้นที่และวิถีชีวิต โดยเสนอโครงการต่อหัวหน้าอุทยานแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นเพื่อขอรับอนุญาต
จากอธิบดีก่อนเข้าดำเนินการ ทั้งนี้ ให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติและหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่ได้อนุญาต
ร่วมกันกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการโครงการดังกล่าวด้วย

ข้อ ๒๑ ให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ประธานหน่วยงานของรัฐหรือองค์กร ในการปรับปรุง
พัฒนา ส่งเสริมอาชีพหรือคุณภาพชีวิตของบุคคลตามโครงการเพื่อลดการพึ่งพิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ประกาศ ณ วันที่

พ.ศ. ....

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนที่ท้าย

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ว่าด้วยการกำหนดโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
ภายในอุทยานแห่งชาติ (ชื่ออุทยานแห่งชาติ)
ในท้องที่ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
พ.ศ. ....

แสดงแนวเขตโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนภายในอุทยานแห่งชาติ (ชื่ออุทยาน
แห่งชาติ) ในท้องที่ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
เนื้อที่ประมาณ ..... ไร่
มาตราส่วน .. : ....

เครื่องหมาย

- แนวเขตอุทยานแห่งชาติ .....
- แนวเขตโครงการ ผู้อำนวยการสำนักอุทยานแห่งชาติ
- ..... จังหวัด
- ..... อำเภอ .....
- หมู่บ้าน อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช